

Wniosek

Kraj Galicya zarówno co do obszaru (78.496 kilom. kwadr.) jak i co do liczby ludności (7,295.538 dusz) jest niezaprzeczenie największym krajem koronnym Austrii, — co więcej, pod ostatnim względem, a po części i pod pierwszym względem, z wyjątkiem sześciu wielkich państw i Hiszpanii nawet większy od samodzielnych średnich lub małych państw: Szwecyi wraz z Norwegią, Turcyi, Belgii, Holandyi, Rumunii, Portugalii, Bułgarii, Szwajcaryi it.d. Już z tego wynika, że jednolity zarząd tego kraju musi być w najwyższym stopniu uciążliwym i zupełnie nieodpowiednim.

Stosownie do tego podzieloną jest Galicya na polu sądownictwa na dwa okręgi z dwoma wyższymi sądami krajowymi we Lwowie i w Krakowie, co do zarządu kolejowego na trzy okręgi dyrekcyjne z siedzibami we Lwowie, w Krakowie i w Stanisławowie, co do zarządu wojskowego na trzy okręgi z osobnemi komendami korpuśnemi umieszczonemi we Lwowie, w Krakowie i w Przemyślu. Natomiast zarząd polityczny razem z zarządem szkolnym jest jednolitym, jako unikat na całą Europę. Zarząd szkolny, który obejmuje szkoły średnie i ludowe, spoczywa w rękach galicyjskiej Rady szkolnej krajowej, która ma swoją siedzibę w stolicy kraju, we Lwowie.

W r. 1900 miała Galicya 37 (a względnie 41) szkół średnich z 20.263 uczniami, i 4.280 szkół ludowych z 7.979 klasami. Rzecz całkiem naturalna, że cyfry te z roku na rok muszą znacznie wzrastać, gdyż wobec niezwykłego przepełnienia istniejących szkół średnich i wobec tego, że jeszcze wielka liczba gmin (ponad 2000) nie posiada szkół ludowych, zachodzi niezbędna potrzeba ciągłego zakładania nowych szkół.

Już ta okoliczność wywołuje nagłą potrzebę podziału galicyjskiej Rady szkolnej krajowej, by ułatwić zarząd szkolnictwa krajowego i przyspieszyć rozwój i postęp oświaty ludowej, a to tem bardziej, że już i obecnie odzywają się ogólne narzekania na zarząd szkolny i wogóle na szkolnictwo Galicyi.

Za koniecznością podziału galicyjskiej Rady szkolnej krajowej przemawiają prócz tego także powody narodowościowe i wyznaniowe. Wedle konkrypcyi w r. 1890 liczyła Galicya 3,518.996 mieszkańców z polskim, a 2,826.272 mieszkańców z ruskim językiem konwersacyjnym. Polacy należą w ogóle (z wyjątkiem jakich 600.000 żydów) do wyznania rzymsko-katolickiego z językiem liturgicznym łacińskim, a Rusini do wiary grecko-katolickiej ze sławiańskim językiem cerkiewnym. Różnica obrządku i mowy kościelnej ważną jest, zwłaszcza dla szkół ludowych i dla wsi. W roku 1900 było w Galicyi 2.142 ruskich szkół ludowych, a nieruskich (polskich) 2.138; średnich szkół ruskich 4, a nieruskich (polskich i niemieckich) 33, względnie 37.

Teraźniejsza Rada szkolna krajowa ma charakter na wskrós polski. Na 9 szkolnych inspektorów krajowych jest 7 Polaków, a wszystkiego 2 Rusinów; z reszty 9 członków także jest 7 Polaków, a 2 Rusinów.

Już z tego zestawienia jasną jest rzeczą, że galicyjska Rada szkolna krajowa nie jest w stanie dbać o potrzeby ludności ruskiej i o korzystny rozwój szkolnictwa ruskiego dostatecznie i równomiernie, tak jak o ludność polską. I rzeczywiście ze strony Rusinów — w memoryałach do Rządu i do Korony, w przemowach ich sejmowych i parlamentarnych zastępców, w prasie ruskiej, na wiecach ruskich i t. p. odzywają się nieustannie zażalenia na brak opieki i na nierównomierne traktowanie ich potrzeb cywilizacyjnych.

Zachodzi zatem niezbędna i nagląca potrzeba zaradzenia temu, — a może się to stać jedynie przez podział galicyjskiej Rady szkolnej krajowej, względnie zaś przez kreowanie ruskiej sekcji w galicyjskiej Radzie szkolnej krajowej. Również przez dwa narody zamieszkały i o wiele mniejszy kraj, Czechy, o obszarze 51.948 kilom. kwadr. i o ludności 6,318.280 dusz, posiada na podstawie ustawy krajowej z roku 1890 Radę szkolną krajową, podzieloną na dwie sekcje narodowościowe, a nawet w jeszcze mniejszej Morawii (22.222 kilom. kwadr. z 2,435.081 dusz) wyłącznie tylko z powodu różnic narodowościowych ludności istnieje dążność do przeprowadzenia podobnego podziału Rady szkolnej krajowej.

Galicyjska Rada szkolna krajowa powstała nie na podstawie ustawy krajowej, w wykonaniu ustawy państwowej z dnia 25. maja 1868 Dz. u. p. Nr. 48, jak to się stało we wszystkich innych krajach, ale na podstawie Najwyższego rozporządzenia z dnia 25. czerwca 1867. Wskutek tego i zmianę w regulaminie organizacyjnym, mianowicie co do prawa mianowania dyrektorów i nauczycieli szkół średnich, przeprowadzono również Najwyższem rozporządzeniem z dnia 23. października 1875. Możliwym zatem jest przeprowadzenie w ten sam sposób dalszej zmiany przez kreowanie sekcji ruskiej.

Sekcyę ruską należałoby urządzić analogicznie do sekcji niemieckiej, albo czeskiej w czeskiej Radzie szkolnej krajowej, kreowanych ustawą krajową z dnia 24 czerwca 1890 Dz. u. kr. Nr. 46.

Sekcyi ruskiej miałyby być poddane wszystkie szkoły i zakłady z językiem wykładowym ruskim. W zakresie swego działania miałyby sekcyja prawo samodzielnego uchwalania. Jej mową urzędową byłaby mowa ruska; w tej mowie miałyby być wygłaszane i referaty w sekcji ruskiej i spisywane protokoły narad.

Zatem podpisani czynią niniejszem wniosek:

Wysoka Izba raczy uchwalić :

Wzywa się c. k. Rząd, by kreował sekcyę ruską przy galicyjskiej Radzie szkolnej krajowej, z analogicznemi uprawnieniami, jakie ma sekcyja czeska w Radzie szkolnej krajowej czeskiej, czy to przez spowodowanie stosownego Najwyższego rozporządzenia, czy też w drodze ustawy krajowej.

We Lwowie, dnia 24. czerwca 1901.

Wnioskodawca :

Dr. Okuniewski.

Nowakowski, Oleśnicki, Barwiński, Ostapczuk, Winniczuk, Hamorak, Niebyłowiec, Wachnianin, Kulczycki, Żajczakowski, Ochrymonicz, Sawczak, Stojałowski, Karatnicki.